

Les Planes

Sant Mateu de Bages

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Pla de Sant Mateu
Emplaçament Carretera BV-3003, al km. 5,5 trencall en direcció sud, a pocs metres.
Alçada: 509

Coordenades:

Latitud: 41.79998
Longitud: 1.74198
UTM Est (X): 395487
UTM Nord (Y): 4628333

Classificació

Número de fitxa 08229 - 103
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Modern Contemporani Popular
Segle XVI-XX
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Observacions protecció: Catàleg de masies (núm. 206)
Número inventari IPA 17107
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: 001114200CG92H0001HU
Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa: dt., 31/01/2017 - 01:00

Descripció

Masia de grans dimensions, originada al segle XVI i que es troba emplaçada a l'extrem est de l'altiplà de Sant Mateu, al costat de l'antic castell de Sant Mateu de Bages. Actualment el conjunt residencial adopta una planta trapezial, amb un gran cobert a migdia que es troba rere un pati tancat, així com l'habitatge de l'antiga masoveria, que està adossat al nord. La masia consta de planta baixa més dos pisos i té la façana principal encarada cap a migdia. Es tracta d'una construcció especialment complexa que s'ha anat formant a través de múltiples fases. El nucli originari es troba a la part central de la casa. De l'antiga façana se'n conserva el portal adovellat, que ha quedat integrat en un vestíbul interior. La façana actual és una ampliació, possiblement del segle XIX. La seva estructura i composició reflecteixen una diversitat de fases; per això presenta diferents tipus d'obertures, sobretot als dos pisos superiors, incloent-hi diversos balcons i una petita galeria amb dues arcades a la planta sota coberta. Majoritàriament les obertures estan emmarcades amb maó. Els murs de la casa són a pedra vista i, en la resta de façanes, presenten igualment una diversitat tipològica, amb finestres emmarcades amb llindes i brancals de pedra i un balcó a la façana de llevant, que també té un portal més modern. Més enllà hi ha un cobert amb un gran galeria oberta i, adossat al costat nord, l'edificació de la masoveria, coneguda com ca l'Agustí de les Planes. Es tracta d'una obra en aquest cas força més regular, de principis del segle XX. És de planta rectangular i consta de planta baixa més un pis i golfes. Les diferents obertures estan emmarcades amb maó. Entre els diferents coberts que es troben a l'entorn de la masia destaca per la seva qualitat el que s'aixeca a migdia, construït per Josep Planas Salats a finals del segle XIX o principis del XX. Estava destinat a femer, corral i cort de porcs, però més recentment s'adaptà com a restaurant.

El conjunt ha conservat molt bé la tipologia constructiva tradicional, tant exteriorment com a l'interior. Després d'un espaiós vestíbul a dins de la casa hi trobem dos cellers coberts amb voltes de rajola en els quals es conserven diverses bótes de fusta o vaixells. A la planta principal hi ha la sala, amb llar de foc, i d'aquí surten dos corredors en direccions oposades vers les diferents cambres de la casa.

Observacions:

(Continuació de l'apart Història) El següent hereu fou Joan Planas Rovira, casat amb Rosa Salats i Bertrams (de Riner), la qual estava emparentada amb la família del conegut Tristany, general carlí. D'aquest matrimoni en van néixer sis fills. El següent hereu fou Josep Planas Salats, casat amb Candelària Martí Raurich (de Castellnou de Seana, l'Urgell). En aquesta època, és a dir a finals del segle XIX o principis del XX, es van portar a terme importants obres al mas: s'edificà un gran edifici com a femer, corral i cort de porcs, es construï una cisterna i un petit pantà (que ja no es conserva) a l'hort amb pedres ciclòpies i es va construir la masoveria, anomenada ca l'Agustí. També es van plantar grans extensions de vinya. Josep Planas va ser secretari en diferents ajuntaments del Bages i per això va canviar de residència, mentre a Les Planes hi vivien de manera fixa unes germanes, a part dels masovers. Segons el seu mateix fill (autor de l'esmentat llibre) Josep Planas es podria considerar un cacic. Tot i que mai va ostentar càrrecs públics, va ser una persona influent en la política de Sant Mateu i també de la zona de Manresa.

Morí el 1923. Entre els fills de Josep cal destacar Josep M. Planes Martí, popular periodista i escriptor durant els anys de la Segona República, assassinat el 1936; Pilar Planas Martí, reconeguda pintora que va exposar a Barcelona, Madrid, Xile i Argentina, i el mateix autor del llibre, Joan Planas Martí, que va fer d'advocat a Barcelona. En les següents generacions la propietat del mas s'ha mantingut dins la mateixa família Planas, que continua residint i estant al capdavant del mas. Va seguir en la propietat Francisco Planas Martí, casat amb Jacinta Iglesias Corts, i després Josep Planas Iglesias, casat amb Neus Vilardaga Vilà. L'actual propietari, Joan Planas Vilardaga, va impulsar entre els anys 1993 i 2016 un dels projectes més innovadors en el camp del turisme rural. Amb el lema Paisatge i Aventura, des del ma s'organitzaven unes rutes amb carro per diferents indrets de la serra de Castelltallat.

Història

D'aquest mas en podem resseguir amb molt detall l'evolució històrica gràcies al llibre escrit per Joan PLANAS (1969), germà del conegut periodista Josep M. Planas, tos dos pertanyents a la família propietària d'aquesta casa. Sembla que l'origen dels Planas es troba a Gaià al segle XIV, i no se sap si fou l'hereu o algun cabaler qui anà a instal·lar-se a Sant Mateu. El cert és que el 1501 es troba a Sant Mateu Sebastià Planas que, a més, és el batlle del castell i l'amo dels masos Corts, Cardó, Conill i Vila. Aleshores aquests masos i altres formaven un petit nucli, potser en forma de carrer, que es coneixia com la Villa (NOGUERA, 1904: 4) i que a principis del segle XVIII encara subsistien. Més tard va desaparèixer. Estava situat en l'actual camp que hi ha entre l'església de Sant Miquel i el castell. La família Planas tenia, doncs, una vinculació amb el castell de Sant Mateu, probablement anterior a l'any 1565. Sembla que Sebastià la va heretar d'algun antecessor. Al principi devien viure al mateix castell o en algun altre mas. De fet, el 1520 consta com a resident al mas de les Corts. Poc després devien construir la masia de les Planes. En un capbreu de 1701 Josep Planas ratificava el contracte d'establiment perpetu d'aquells masos a la família. Els que aleshores eren senyors del castell, la família Soler i de Peguera, es reservaven en una clàusula el dret a edificar el castell i habitar-lo si així ho consideraven convenient.

Sebastià Planas va fer dos testaments amb un lapse de temps molt llarg entremig (un el 1501 i un altre el 1578) cosa que fa pensar que, amb tota probabilitat, es tractava de dues persones diferents. L'hereu de Sebastià fou Pere Planas, que va fer testament el 1582 i el 1594. Fou batlle del terme i es casà amb Joanna. Com a batlle va tenir una actuació rellevant en uns aldarulls que van tenir lloc per la festa major de l'any 1582, els quals es van saldar amb tres morts i dos ferits. L'hereu de Pere fou Joan Planas, casat amb Francesca Torras (de Coaner). Joan va fer testament el 1614. El següent hereu fou Pere Planas, casat amb Caterina Bonsfills. Caterina devia ser manresana i de bona família, ja que tenia drets a la basílica de la Seu. Va fer testament el 1634. El següent hereu fou Josep Planas, casat amb Maria Carner i, en segones núpcies, amb Caterina. Seguint la tradició, Josep també fou batlle de Sant Mateu. Aquest Josep és el que, com hem dit, ratificà l'establiment de caràcter perpetu l'any 1701. En el seu moment devia passar per dificultats econòmiques, ja que va haver de manllevar diners tres vegades a comunitats religioses de Sallent i Moià (de 1680 a 1691). Morí el 1722. Els problemes van continuar a la generació següent amb la pubilla Caterina, que es va casar quatre vegades. Tots els marits van adoptar el cognom Planas però moriren sense fills. La darrera vegada Caterina es va casar amb el vidu Joan Pla, de Sant Mateu, que es comprometia a pagar tots els deutes en els capítols matrimonials i el 1752 quedaven cancel·lats. Caterina morí el 1773 sense fills. L'heretat passà al primogènit d'un oncle: Pere Màrtir Planas. Es casà dues vegades: primer amb Francesca Sitjas i després amb Magdalena Jordana. Va fer testament el 1779. El següent hereu fou Francesc Planas Sitjas, casat amb Magdalena Casals. El següent fou Joan Planas Canals, casat amb Antònia Soldevila (de Castelltallat). El matrimoni va tenir tres fills. L'hereu fou Joan Planas Soldevila, casat amb Maria Rovira Puig. Els seus capítols matrimonials són datats el 1829. Joan morí el 1848 i la seva muller el 1880. Van deixar vuit fills. Durant aquests anys van tenir lloc les diferents guerres carlines, i els propietaris de les Planes no es decantaren per cap dels dos bàndols. Seguint un costum que també practicaren altres cases de la zona solien pagar la contribució dues vegades, una als liberals i l'altra als carlins. Així s'estalviaven possibles represàlies. (Continua a l'apartat Observacions)

Bibliografia

- BENET, Albert; DUOCASTELLA, Anna M. (1988). "Sant Mateu de Bages", Història del Bages, Manresa, Parc Edicions Selectes, p. 411-412.
- NOGUERA, Valentí (1904). Monografia del poble de Sant Mateu de Bages, Manresa, p. 4.

